

ROCZNIK TOMISTYCZNY
10 (2021)

ROCZNIK TOMISTYCZNY
10 (2021)

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHES JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY
10 (2021)

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzuski (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Natalia Herold (internet), Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Mieczysław Gogacz, Pavol Dancák, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam

RECENZENCI / REVIEWERS

Jarosław Babiński, Tomasz Pawlikowski, Witold Płotka, Marek Porwolik, Joanna Pyłat, Marcin Trepczyński

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Ewa A. Pichola, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, Iwona Bartnicka (j. francuski), Adam M. Filipowicz, Michał Zembrzuski (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2021

ISSN 2300-1976

Unikalny numer identyfikacyjny – 493506

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

**NARODOWE
CENTRUM
KULTURY**

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
w ramach programu Narodowego Centrum Kultury „Kultura – Interwencje 2021”

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2

05-806 Komorów POLSKA

www.roczniktomistyczny.pl

e-mail: redakcja@roczniktomistyczny.pl

Druk i oprawa: Sowa Sp. z o.o.

ul. Raszyńska 13

05-500 Piaseczno

www.sowadruk.pl

Spis treści

Od Redakcji.....	11
------------------	----

Rozprawy i artykuły

Michel Bastit	
Jerzy Kalinowski – życie filozoficzne w zawieruchach XX wieku.....	15
Mieczysław Gogacz	
L'homme en tant qu'homme et en tant que personne.....	25
Henryk Majkrzak	
Św. Tomasz i jego metafizyka istnienia	37
Andrzej Maryniarczyk	
Mały błąd na początku wielkim jest na końcu. Tomaszowa reinterpretacja rozumienia bytu i istoty podstawą odkrycia Pierwszej Przyczyny jako <i>Ipsum Esse</i>	57
Natalia Gondek	
Specyfika metody separacji w koncepcji metafizyki realistycznej	
Andrzeja Maryniarczyka.....	79
Tomasz Duma	
Rola istnienia (bytu) w metafizycznym wyjaśnianiu rzeczywistości	95
Artur Andrzejuk	
Komentarz Tomasza z Akwinu do <i>Liber de causis</i> – odyseja tekstów i koncepcji przez kultury, epoki i szkoły filozoficzne.....	115
Michał Zembrzusi	
Głupota, ignorancja i <i>acedia</i> a poznanie intelektualne i działanie moralne	127
Maria Janik-Czachor, Izabella Andrzejuk	
Jedność kontemplacji i działania w życiu Wandy Malczewskiej.....	147
Katarzyna Bałdyga	
Świadectwa lektury św. Tomasza z Akwinu w twórczości Czesława Miłosza	163
Magdalena Płotka	
Mieczysław Gogacz's Account of Ethics of Protecting Persons.....	181
Izabella Andrzejuk	
Antropologiczne aspekty doświadczenia mistycznego w ujęciu Mieczysława Gogacza.....	195
Agnieszka Gondek	
Warunki niezbędne w wychowaniu i kształceniu w szkole średniej w ujęciu Mieczysława Gogacza.....	213
Ewa Agnieszka Pichola	
Symulator rzeczywistości – uwagi o procesie nauczania zdalnego.....	223

Edycje i tłumaczenia

Szymon Stanuła Garrigou-Lagrange'a koncepcja bytu. Wstęp do przekładu artykułu <i>Realna różnica między istotą i istnieniem a zasada tożsamości</i>	237
Réginald Garrigou-Lagrange Realna różnica między istotą i istnieniem a zasada tożsamości.....	243

Sprawozdania i recenzje

Natalia Herold Działalność Naukowego Towarzystwa Tomistycznego w roku akademickim 2020/2021	251
Izabella Andrzejuk Sprawozdanie z przyznania Nagród im prof. Mieczysława Gogacza za najlepsze prace magisterskie z tomizmu 21 listopada 2020	255
Michał Zembrzuski Sprawozdanie z Sympozjum Tomistycznego w Łomży 10 marca 2021 roku	259
Marian Szymonik Przyjaciel człowieka i mądrości. Recenzja: <i>Filozof wpatrzony w naturę i to co boskie. Księga Pamiątkowa z okazji Jubileuszu urodzin i pracy naukowej na KUL Księdza Profesora Andrzeja Maryniarczyka SDB</i> , red. ks. T. Duma, A. Gudaniec, Z. Pańpuch, K. Stępień, P. Sulenta, Wydawnictwo Academicon, Lublin 2020, 1340 stron	263
Artur Andrzejuk Recenzja: Kazimierz Gryzenia, <i>Analogia w scholastyce nowożytnej. Studium z metafizyki Franciszka Suáreza</i> , Lublin 2019, stron 298... ..	277
Izabella Andrzejuk Recenzja: Włodzimierz Galewicz, <i>Studia z klasycznej etyki greckiej</i> , Kęty 2020, Wydawnictwo Marek Derewiecki, stron 235	281
Artur Andrzejuk Recenzja: Bartłomiej Krzych, <i>Wolność i przyczynowość. Wprowadzenie do koncepcji autodeterminizmu ks. Augustyna Jakubisiaka</i> , Wydawnictwo Liberi Libri, Bmw 2020, stron 108.....	287
Artur Andrzejuk Recenzja: Marek Czachorowski, Tomasz Mamełka, Paweł Mazanka, Zbigniew Pańpuch, <i>Mieczysław Albert Krąpiec</i> , red. Z. Pańpuch (<i>Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej</i> , red. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2020, stron 220; toż w wersji angielskiej, tamże, stron 228.....	291
Artur Andrzejuk Recenzja: Mikołaj Krasnodębski, <i>W obronie człowieka. Zarys antropologii filozoficznej Franciszka Gabryła (1866–1914)</i> , Wydawnictwo von borowiecky, Warszawa–Radzymin 2020, stron 330.....	297

Julia Rejewska

Aktualność etyki tomistycznej Recenzja: Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Tomasz z Akwinu jako etyk*, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne, Warszawa 2020, stron 164 (e-book: www.tomizm.org); Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Tomasz z Akwinu jako etyk*, Wydawnictwo von borowiecky, Warszawa 2021 stron 171 (wydanie „papierowe”)..... 301

Nota o autorach..... 307

Table of Contents

Editorial.....	11
----------------	----

Dissertations and Articles

Michel Bastit	
Jerzy Kalinowski – his philosophical life in the turmoil of the 20th century.....	15
Mieczysław Gogacz	
Human as a human and human as a person.....	25
Henryk Majkrzak	
Saint Thomas Aquinas and his metaphysics of existence.....	37
Andrzej Maryniarczyk	
A small mistake in the beginning is a big one in the end. Thomas Aquinas's reinterpretation of the understanding of being and essence as the basis for the discovery of the First Cause as <i>Ipsum Esse</i>.....	57
Natalia Gondek	
Specifics of the method of separation in Andrzej Maryniarczyk's conception of realistic metaphysics.....	79
Tomasz Duma	
The role of existence (of being) in the metaphysical explanation of reality.....	95
Artur Andrzejuk	
Thomas Aquinas Commentary on <i>Liber de Causis</i> - an odyssey of texts and concepts through cultures, epochs and philosophical schools	115
Michał Zembrzuski	
Stupidity, ignorance, <i>acedia</i> and their meaning for the intellectual cognition and moral action.....	127
Maria Janik-Czachor, Izabella Andrzejuk	
Unity of contemplation and action in the life of Wanda Malczewska	147
Katarzyna Bałdyga	
St. Thomas Aquinas in the works of Czesław Miłosz.....	163
Magdalena Płotka	
Mieczysław Gogacz's Account of Ethics of Protecting Persons	181
Izabella Andrzejuk	
Anthropological aspects of mystical experience in the account of Mieczysław Gogacz.....	195
Agnieszka Gondek	
Necessary conditions in upbringing and education in high school according to Mieczysław Gogacz.....	213
Ewa Agnieszka Pichola	
Reality Simulator, remarks on a process of online education.....	223

Editions and Translations

Szymon Stanula

Garrigou-Lagrange's concept of being. Introduction to the translation of the article
The real difference between essence and existence and the principle of identity..... 237

Réginald Garrigou-Lagrange

The real difference between essence and existence and the principle of identity..... 243

Reports and Reviews

Natalia Herold

Activities of the Scientific Thomistic Society in the 2020/2021 academic year 251

Izabella Andrzejuk

Report on the Awards of prof. Mieczysław Gogacz for the best MA theses in Thomism
November 21, 2020..... 255

Michał Zembrzuski

Report from the Thomistic Symposium in Łomża. March 10, 2021 259

Marian Szymonik

A friend of man and wisdom. Review: *Filozof wpatrzony w naturę i to co boskie. Księga Pamiątkowa z okazji Jubileuszu urodzin i pracy naukowej na KUL Księdza Profesora Andrzeja Maryniarczyka SDB*, ed. ks. T. Duma, A. Gudaniec, Z. Pańpuch, K. Stępień, P. Sulenta, Wydawnictwo Academicon, Lublin 2020, pp. 1340 263

Artur Andrzejuk

Review: Kazimierz Gryżenia, *Analogia w scholastyce nowożytnej. Studium z metafizyki Franciszka Suáreza*, Lublin 2019, pp. 298 277

Izabella Andrzejuk

Review: Włodzimierz Galewicz, *Studia z klasycznej etyki greckiej*, Kęty 2020, Wydawnictwo Marek Derewiecki, pp. 235 281

Artur Andrzejuk

Review: Bartłomiej Krzych, *Wolność i przyczynowość. Wprowadzenie do koncepcji autodeterminizmu ks. Augustyna Jakubisiaka*, Wydawnictwo Liberi Libri, Bmw 2020, pp. 108 287

Artur Andrzejuk

Review: Marek Czachorowski, Tomasz Mamelka, Paweł Mazanka, Zbigniew Pańpuch, Mieczysław Albert Krąpiec, red. Z. Pańpuch (*Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej*, ed. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2020, pp. 220; English version, pp. 228 291

Artur Andrzejuk

Review: Mikołaj Krasnodębski, *W obronie człowieka. Zarys antropologii filozoficznej Franciszka Gabryła (1866–1914)*, Wydawnictwo von borowiecky, Warszawa–Radzymin 2020, pp. 330 297

Julia Rejewska

Topicality of Thomistic Ethics. Review: Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Tomasz z Akwinu jako etyk*, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne, Warszawa 2020 301

Note about authors 307

Warunki niezbędne w wychowaniu i kształceniu młodzieży w szkole średniej w ujęciu Mieczysława Gogacza

Słowa kluczowe: prawda, filozofia współczesna, tomizm, arystotelizm, platonizm

Mieczysław Gogacz dzieli się przemyśleniami o człowieku i jego wychowaniu oraz zachęca do pogłębionej refleksji nad złożonym procesem edukacji. Podkreśla, że wychowanie i wykształcenie młodego człowieka rzutuje na dalsze jego życie. Wpływa nie tylko na przyszłość konkretnej osoby, lecz również, poprzez formowanie charakteru, postawy i umiejętności, może kształtować dobro wspólne w wielorakim zakresie, między innymi dobro rodziny, narodu i Kościoła, dobro środowiska, zawodu i państwa. Wychowanie i kształcenie wpływa na postępowanie i działanie człowieka, na to, jakie będzie on nawiązywał relacje z innymi ludźmi. Dlatego też istotne są zarówno dobre podstawy, które pozwolą młodemu człowiekowi kierować się

do prawdy i do dobra, jak również sprzyjające ku temu warunki.

Gogacz zwraca uwagę że żeby dobrze wychować i wykształcić młodego człowieka, należy wiedzieć, kim jest człowiek, co ma w nim podlegać usprawnieniu, doskonaleniu, jakie czynniki mogą mieć wpływ na prawidłowy jego rozwój. Ponadto należy wiedzieć, ku jakim podstawom trzeba człowieka usprawniać, jakie zachowania ma człowiek realizować w swoim życiu. Warto podkreślić, że filozof ten, wskazując na antropologiczne i etyczne podstawy pedagogiki teorii wychowania, ujmuje człowieka jako osobę, samą zaś pedagogikę przedstawia jako teorię zasad wychowania, która określa, jak oddziaływać na człowieka, żeby nawiązywał on

Dr Agnieszka Gondek, filozof, urzędnik państwowy w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej w Warszawie, członek zwyczajny Naukowego Towarzystwa Tomistycznego.

relacje z prawdą i dobrem. Gogacz proponuje realistyczną filozofię i tym samym realistyczne wychowanie i wykształcenie młodzieży w szkole średniej. Twierdzi, że podstaw wychowania i kształcenia należy szukać w filozofii i to w filozofii ujętej realistycznie. W takim

kontekście filozoficznym proponuje ustalenie, czym jest wychowanie, do czego powinno prowadzić i jakie warunki powinny być spełnione, żeby prawidłowo wychować i wykształcić młodych ludzi w szkole średniej.

I. Pojęcie wychowania

Mieczysław Gogacz wskazuje na najważniejsze cechy wychowania. Określa je jako sumę czynności wychowawcy, składających wychowanka, by nawiązywał on właściwe relacje¹ z tym, co prawdziwe i dobre. Według Gogacza wychowanie powinno prowadzić do tego, by człowiek kierował się w swoim życiu ku temu, co słuszne, dobre, właściwe i prawdziwe. Na początku drogi wychowania tych wyborów dokonuje za niego wychowawca, to on bowiem jest nauczycielem, mistrzem i przewodnikiem, wskazującym drogę do prawdy i dobra. Dlatego też zasadne staje się stwierdzenie, że podstawą prawidłowego wychowania i wykształcenia jest odpowiedzialny, mądry i prawy nauczyciel, który wspomaga ucznia². Gogacz określa wychowanie także jako oddziaływanie wychowawcy na wychowanka, skła-

nianie do nawiązywania przez niego relacji z tym, co prawdziwe i dobre³. Podkreśla tym samym, że głównym pryncypium wychowania jest osoba wychowująca i zarazem osoba wychowan-ka. Tak o tym pisze:

Ta rola osób kochających, mądrych i prawych, kierujących się wiarą i cierpliwością, zarazem pokornych i umiejących wybierać, co nazywamy umartwieniem, osób wiernych sobie przez posłuszeństwo i ceniących nie rzeczy, lecz osoby dla ich godności, jako zdolnych do uzyskania mądrości. Ta i taka rola osób w wychowaniu jest charakterystyczna dla pedagogiki, która szuka swych antropologicznych podstaw⁴.

Mieczysław Gogacz akcentuje w procesie wychowania i kształcenia rolę relacji osobowych i w ogóle doniosłość więzi z osobami. Wskazuje tu na obie ze stron, na osobę nauczyciela jako wychowawcę

¹ A. Andrzejuk, *Człowiek i dobro*, Warszawa 2002, s. 16.

² Gogacz podkreśla, że odnosząc się do wychowawców, uczymy się od nich wyboru prawdy i dobra, gdy sami są wierni prawdzie i dobru. To od nich młody człowiek uczy się posługiwania mądrością oraz nawiązywania relacji osobowych. Nauczyciel jest pewnego rodzaju wzorem dla uczniów, dlatego też spoczywa na nim duża odpowiedzialność. Zobowiązany jest nie tylko do posiadania konkretnych kwalifikacji zawodowych, ale także wiedzy o człowieku, umiejętności rozpoznawania prawdy i dobra oraz zafascynowania nią wychowanka. Gogacz podkreśla wręcz, że charakter i skuteczność pedagogiki zależą od tego, co wychowawca wie o człowieku i pryncypjach wyboru relacji z prawdą i dobrem.

³ Zob. M. Gogacz, *Osoba zadaniem pedagogiki. Wykłady bydgoskie*, Warszawa 1997, s. 15-19.

⁴ M. Gogacz, *Podstawy wychowania*, Niepokalanów 1993, s. 83.

i osobę ucznia jako wychowanka. Zwraca również uwagę na warunki, w których te osoby mogą się rozwijać, nabywać sprawności, uzyskać wewnętrzną integrację, swoisty ład w działaniach⁵. Gogacz podkreśla, że istotne są, biorąc pod uwagę prawidłowe wychowanie i wykształcenie młodych ludzi w szkole średniej odpowiednie, sprzyjające warunki. Według niego pielęgnowanie wrodzonych skłonności człowieka ku temu, co dobre i szlachetne, wymaga pomocy. Pomoc ta powinna przyjść nie tylko ze strony rodziny i rodziców, ale także ze strony wychowawców i szkoły. Istotne wydaje się motywowanie, zachęcanie i wspieranie młodego człowieka, ponieważ nabywanie usprawnień nie jest łatwe, polega bowiem na ciągłym powtarzaniu określonych czynności oraz często na długim ich ćwiczeniu. Rolą nauczyciela powinno być zatem zachęcanie do wytrwałości, okazywanie radości na widok wysiłku, pobudzanie ku doskonaleniu się oraz niesienie pomocy w usuwaniu przeszkód, gdy młodzież nie potrafi sama ich pokonać.

Warto zwrócić uwagę, że pedagogika realistyczna, którą Gogacz proponuje, to pedagogika spotkania i obecności. To pedagogika, której najważniejszym pryncypium jest człowiek jako osoba rozumna, myśląca, zasługująca na szacunek, poszanowanie jej godności i wolności. Według niego wychowanie powinno być autentycznym spotkaniem osób, dialogiem mistrza i ucznia, który zmierza ku dobru i prawdzie. Nauczanie i wychowanie nie powinno opierać się na

tresurze młodego człowieka, nakazach i zakazach, lecz na współpracy wychowawcy z wychowankiem, na wzajemnej relacji. Należy zwrócić uwagę, że usprawnianie wymaga rozumnego i wolnego wyboru, a nie przymusu. Uważa, że mechanicznego przyuczania do wytwarzania, tresury, nawyków technicznych, wyłącznie erudycji i biernego naśladowania nie można nazwać nauczaniem. Celem nauczania powinno być wywołanie rozumienia, przygotowanie młodych ludzi do pogłębienia tegoż rozumienia, by owocowało to samodzielnym identyfikowaniem rzeczywistości, a także umiejętnością określania stopnia zgodności z tą rzeczywistością wewnętrznymi i zewnętrznymi dzieł kultury, by owocowało to także proporcjonalnymi do tego rozumienia decyzjami, sytuując człowieka w pełnej wierności prawdzie i dobru tego, co realnie istnieje⁶.

Wychowanie i wykształcenie zatem w dużej mierze zależy od dobrego i mądrego nauczyciela-przewodnika, który oprócz kwalifikacji w zakresie wykładowego przedmiotu powinien mieć wiedzę o człowieku, jego wychowaniu i postępowaniu. Nauczycielowi potrzebna jest ponadto mądrość, która pozwala otworzyć się na spotkanego ucznia i nawiązać z nim osobowe relacje. Jak podkreśla Gogacz, prawidłowe wychowanie i wykształcenie powinno być oparte na mądrości i dokonywać się w obszarze realnej relacji osobowej między nauczonym a nauczającym, która opiera się na prawdzie, dobru i zaufaniu.

⁵ M. Gogacz, *Wprowadzenie do etyki chronienia osób*, Warszawa 1995, s. 30.

⁶ Zob. M. Gogacz, *Człowiek i jego relacje. (Materiały do filozofii człowieka)*, Warszawa 1985, s. 188.

2. Nauczanie jako relacja osobowa

Mieczysław Gogacz nawołuje do otwartości, życzliwości, uczciwości, sprawiedliwości i przyjaźni. Zwraça uwagę, że nauczanie i wychowanie powinno opierać się na partnerstwie, być wspólnotą osób dociekających i poszukujących, które zmierzają do nabywania wspólnym wysiłkiem usprawnień. Szkoła powinna więc tworzyć wspólnotę osób dążących do wspólnego dobra.

Wspólnoty mogą być powiązane różnymi odniesieniami, te odniesienia zaś można nazwać relacjami, które mogą być realne i myślne⁷. Relacje realne opierają się na realnych podmiotach, natomiast relacje myślne mogą być opinią, pewną propozycją, życzeniem bądź umową. Warto podkreślić, że w szkole istotne jest, by nauczanie i wychowanie oparte były na relacjach osobowych, mianowicie na miłości, wierze i nadziei. Szkoła nie powinna być instytucją, w której podmiotem jest prawo, ideologia czy umowy, lecz realną wspólnotą, w której podmiotem są osoby. Szkolne wychowanie i wykształcenie powinny odsyłać do człowieka jako realnego bytu, jego istnienia, prawdy i dobra. Dobrem wspólnym takiej wspólnoty powinno być uzyskiwanie wewnętrznej jedności, ładu i spokoju, pod wpływem życzliwie odnoszących się do siebie osób. Z ujęcia Gogacza wynika, że w szkole na pierwszym miejscu powinna być realność, prawda i dobro udzielane osobom dzie-

ki relacjom osobowym, takim jak: miłość, wiara i nadzieja. Można powiedzieć zatem, że dobrem wspólnym powinny być zatem relacje osobowe, które pozwalają młodemu człowiekowi na doznawanie czyjejs miłości, zaufania i pokładania w nim nadziei. Wydaje się, że zabieganie o trwanie tych relacji, zabieganie o współobecność osób powinno być celem każdej szkoły. Można pójść nieco dalej i stwierdzić, że dobrem wspólnym powinna być obecność, czyli przebywanie wśród osób powiązanych przez miłość, wiarę i nadzieję. Dobrem wspólnym szkoły powinno być także utrwalanie wierności prawdzie i dobru⁸, co w obszarze relacji osobowych jest wychowaniem, a w obszarze relacji poznania i postępowania jest wykształceniem. Można to podsumować stwierdzeniem, że dobrem wspólnym szkoły powinno być zatem doskonalenie wychowania i wykształcenia, powodowanie oraz utrwalanie więzi osobowych łączących osoby, a ponadto usprawnianie intelektu młodego człowieka w rozumieniu istnienia, prawdy i dobra realnych bytów. Jak podkreśla Gogacz, więzi ludzi z ludźmi tworzą humanizm, który jest wiernością osobom, istnieniu bytów, realności, prawdzie i dobru⁹. Humanizm więc to powiązania osobowe przez miłość, wiarę i nadzieję. Powiązania są warunkiem prawidłowego wychowania i wykształcenia człowieka, bez nich bę-

⁷ Zob. M. Gogacz, *Elementarz metafizyki*, Suwałki 1996, s. 49-55.

⁸ Jak pisze Gogacz: *Trzeba dopowiedzieć, że prawda wyzwala relację zaufania, a przejęta przez intelekt zapoczątkowuje relację poznania. Z kolei dobro budzi dążenie do wiązania się z osobami zaufaniem i życzliwością*. M. Gogacz, *Osoba zadaniem pedagogiki...*, s. 26.

⁹ Zob. M. Gogacz, *Elementarz metafizyki*, s. 127.

dą kształtować się osobowości niepełne, wręcz kalekie¹⁰. Warto raz jeszcze zaakcentować, że młodzi ludzie w szkole potrzebują odpowiednich warunków, potrzebują humanizmu, sprzyjającego sobie środowiska, odpowiedniej atmosfery oraz pomocy ze strony nauczyciela, rodziny i szkoły. Jak pisze Gogacz:

Są [..] nam bezwzględnie potrzebne odniesienia życzliwe, wierzenie sobie, oczekiwanie trwania w tych relacjach, wprost miłość, wiara, nadzieja. Potrzebne jest nam przebywanie wśród osób, metanoja, wspólnota, humanizm. Przede wszystkim jednak potrzebne jest nam nieutralne trwanie wśród osób we wspólnocie z nami dzięki miłości, wierze i nadziei.

3. Osoba nauczyciela i jej wpływ na wychowanie i kształcenie

Należy podkreślić, że wiedza nie jest skutkiem mechanicznego przejmowania podawanych informacji, lecz skutkiem wypełniania informacją żywej więzi życzliwości i zaufania. Te więzi czynią informację, jako naukę, częścią życia młodych ludzi i stają się przez to czymś potrzebnym i oczekiwanym. Żywe więzi życzliwości i zaufania wyzwalają najpierw w dziecku jego rodzice¹¹, w szkole zaś w te więzi powinien wchodzić nauczyciel, utrzymywać je i pogłębiać, współpracując z rodzicami¹². Nauczyciel

ma za zadanie pokazywać uczniom i uczyć ich nawiązywania więzi z innymi osobami, zwrócić uwagę młodzieży na to, że tym, co jest zawsze przydatne w życiu, są pozytywne odniesienia do osób¹³, stała życzliwość, roztropne zaufanie oraz dążenie do sytuowania się w życzliwości i zaufaniu. Należy zwrócić uwagę, że życzliwość jest skutkiem akceptowania realności i istnienia osób, natomiast zaufanie jest skutkiem prawdy. Gogacz podkreśla, że poszukiwanie życzliwości i zaufania jest potrzebą prze-

¹⁰ Zob. tenże, *Osoba zadaniem pedagogiki...*, s. 27.

¹¹ Gogacz podkreśla, że rodzina jest dla dziecka pierwszą szkołą życia. Uczniowie przechodzą z tej szkoły do zorganizowanych szkół podstawowych i średnich. Szkoły przejmują kształcenie i wychowywanie od rodziców. W poczuciu troski o dobry wynik przygotowania do życia, szkoły powinny współpracować z rodzicami uczniów, tak by wspólnie kształtować w nich wierność prawdzie i dobru.

¹² Zagadnienie dotyczące współpracy nauczyciela z rodzicami uczniów porusza M. Gogacz, w: *Osoba zadaniem pedagogiki...*, s. 88-89.

¹³ Gogacz akcentuje, że nauczyciel powinien uwrażliwiać uczniów na prawdę i dobro, które są przejawami istnienia osób, skłaniać ich do wierności osobom, do sytuowania się uczniów w życzliwości i zaufaniu. Powinien budzić potrzebę młodzieży trwania w powiązaniach osobowych przez odpowiednie odmiany miłości, wiary i nadziei. Zwrócić im uwagę, że te odmiany są inne w małżeństwie, rodzinie, społeczeństwie i państwie. Odmianę wyznacza sposób wyrażania relacji osobowych, jednak warto pamiętać, że naturą tych relacji są zawsze życzliwość, zaufanie i dążenie do sytuowania się wśród osób przez miłość i wiarę. Nauczyciel powinien wskazać młodzieży, że dążenie do trwania relacji osobowych powinno być mocniejsze od potrzeby posiadania wytwarzanych przez człowieka rzeczy. Zdaniem Gogacza kształcenie i wychowanie powinno sytuować młodych ludzi w wartościach osobowych, w trwaniu relacji, realnie istniejących powiązaniach z osobami.

bywania w ludzkim środowisku życia. Jest to charakterystyczne dla ludzi dążenie do sytuowania się wśród osób¹⁴. Więzy osób z innymi osobami, czyli relacje osobowe, są odpowiednim i najwłaściwszym dla człowieka środowiskiem jego istnienia i działania jako osoby¹⁵. Wskazuje ponadto, że każdemu człowiekowi potrzebne są rozumne i wolne zareagowania na niego osób, ich życzliwość i zaufanie. Już od najmłodszych lat dzieci potrzebują uwagi, miłości, życzliwości, zdolności do otwarcia się i nawiązywania kontaktów. W szkole kontakt ten mogą nawiązać z nauczycielem, to on daje im pogląd i świadectwo tego, jakie mogą być relacje z innymi ludźmi, czym jest prawda i dobro oraz realna rzeczywistość. Jak pisze Gogacz:

Odnosząc się do wychowawców jako osób, uczymy się od nich wyboru prawdy i dobra, gdy są wierni prawdzie i dobru. Od nich więc uczymy się posługiwania się mądrością. Zarazem poznając ich jako realne osoby, formułujemy sobie pierwsze ujęcia relacji osobowych, gdy tych relacji doznajemy¹⁶.

Nauczyciel ma być osobą, która pośredniczy w zetknięciu się uczniów z prawdą, kieruje ją do młodzieży, dzieli się z młodzieżą prawdą, czyli tym, czym żyje, stara się przekazać swoje intelektualne i duchowe życie. Przekazuje więc nie tylko luźne informacje, lecz to, czym autentycznie żyje.

Według Mieczysława Gogacza nauczanie i wychowanie wymagają wielu relacji osobowych. Nauczanie powinno być osobową relacją pomiędzy nauczającym a nauczonym, stanowić pewną życzliwą więź pomiędzy uczniem a nauczycielem. Warto zaakcentować, że młody człowiek może nauczyć się rozpoznawania prawdy i dobra jedynie w warunkach zaufania, troski, w atmosferze przyjaźni i życzliwości, w warunkach więzi, w środowisku relacji osobowych. Zdaniem Gogacza nauczanie tylko wtedy jest nauczaniem, kiedy jest relacją osobową¹⁷. Nauczyciel, żeby przekazać prawdę, musi cenić ucznia, zwracać się do niego z przyjaźnią, życzliwością, gdyż tylko wtedy uczeń będzie w stanie mu zaufać, wrastać w jego myślenie, w jego radość i miłość do prawdy¹⁸. Podobnie wychowanie wymaga zaufania i życzliwości. Wychowawca powinien nie tylko pośredniczyć w zetknięciu się ucznia z prawdą, ale podążać za jego myśleniem i zabiegać, aby przejął on prawdę, uczynił ją czymś dla siebie cennym, czymś bliskim i własnym. Miarą szkoły, obok wierności prawdzie, powinno być realizowanie nauczania i wychowywania jako osobowej relacji, wspólnego życia intelektualnego nauczających i uczniów. Powinno być powiązaniem ludzi wspólnie coś rozumiejących, a nie tylko osobno wypełnionych suchymi wiadomościami. Gogacz podkreśla, że nauczanie ma tworzyć wspólnotę osób, a nie samotne

¹⁴ Zob. M. Gogacz, *Osoba zadaniem pedagogiki...*, s. 89.

¹⁵ Zob. tamże, s. 92.

¹⁶ M. Gogacz, *Podstawy wychowania*, s. 82.

¹⁷ Zob. tenże, *Osoba zadaniem pedagogiki...*, s. 110.

¹⁸ Zob. tamże, s. 107-108.

wyspy erudyków¹⁹. Zatem szkoła na pierwszym miejscu powinna stawiać nie na nauczanie, lecz na człowieka, zarówno nauczającego jak i nauczanego. Wydaje się, że wówczas efektem takiego wychowania i wykształcenia nie będzie werbalizm, zmechanizowane myślenie, lecz prawidłowo ukształtowana osobowo usprawniona rozumność młodych ludzi. Nauczanie dzięki relacjom osobowym może spowodować, że uczniowie będą umieli dojrzałe tworzyć i decydować, rozpoznawać prawdę i wybierać dobro. Będą umieli żyć tym, co ludzkie, właśnie prawdą, słuszością, dobrem, życzliwością, miłością i przyjaźnią. Powołując się na Gogacza, warto podkreślić, że nauczanie i wychowanie jako osobowa relacja wiążąca nauczyciela i uczniów może wyzwalać rozumienie i *metanoię* decyzji, realizować humanizm, wiązać osoby w prawdzie, zaufaniu i przyjaźni. Może ułatwić nabywanie usprawnień intelektu i woli. Wydaje się, że warunkiem nabywania usprawnień jest żywy, ludzki kontakt osób, relacja nauczającego z nauczonym. Zarówno wychowawca, jak i wychowanek, oddziałując na siebie nawzajem, mogą stwarzać okazję do samodzielnego ćwiczenia się,

doskonalenia, usprawniania. Ten żywy kontakt staje się dla nich szansą zetknięcia się z prawdą i dobrem we wspólnym jej poszukiwaniu. Tak Gogacz o tym pisze:

Wychowanie powinno być wolne od sztywnych schematów narzuconych przez jakąkolwiek dyktaturę, a tym bardziej nie powinno być ograniczone przez te schematy, zamykając przed pewnymi grupami ludzi drogę do pełniejszego rozwoju i doskonalenia osobowości²⁰.

Nasz autor podkreśla, że usprawnianie powinno zmierzać do przywrócenia osobom ich pierwszoplanowego miejsca w rzeczywistości. Określa on to mianem humanizmu, czyli kierowania się do osób. Twierdzi, że humanizm jako stan powiązań ludzi z ludźmi jest pełnym i koniecznym kontekstem tworzenia scalonej osobowości i psychiki człowieka²¹. To podstawowe środowisko człowieka, o które należy zadbać²². Wydaje się, że wychowanie i wykształcenie powinno powodować harmonię w osobowości młodego człowieka. Żeby tak się stało, istotą wychowania powinno być zatem nawiązanie relacji z tym, co prawdziwe i dobre, słuszne i właściwe.

¹⁹ Zob. M. Gogacz, *Człowiek i jego relacje...*, s. 174-178.; M. Gogacz, *Osoba zadaniem pedagogiki...*, s. 109-114.

²⁰ Tamże, s. 30.

²¹ Zob. M. Gogacz, *Osoba zadaniem pedagogiki...*, s. 93.

²² Jak podaje Andrzejuk: *Humanizm (...) wymaga troski i ochrony. Polega ona najpierw na tym, aby człowiek zrozumiał, że są one cenne. Należy więc kształcić ludzi dla humanizmu (...) w prawidłowych rozumieniach człowieka, świata i Boga. Aby człowiek umiejętnie chronił trwanie relacji osobowych, musi umieć to robić. Ważne są więc rozmaite sprawności i umiejętności. Ważne też jest wychowanie do humanizmu (...). Warunkuje ono trwanie człowieka w tych odniesieniach, trwanie wśród osób, bez których człowiek zamiera i ginie.* A. Andrzejuk, *Mieczysława Gogacza dochodzenie do pedagogiki*, w: M. Gogacz, *Osoba zadaniem pedagogiki...*, s. 198.

* * *

W swojej filozofii Mieczysław Gogacz podkreśla wagę prawidłowego wychowania i wykształcenia młodego człowieka, wyraża troskę o młodzież, jej postępowanie i wychowanie. Wskazuje, by zmierzać w wychowaniu do wolności, miłości, odpowiedzialności, wartości, prawdy, dobra i uczciwości. Ten złożony proces powinien prowadzić do zmiany sposobu myślenia i postępowania młodych ludzi, do *metanoi*, wyboru tego, co właściwe, i odrzucenia tego, co złe i fałszywe. Szkoła, kształtując i wychowując uczniów, powinna zmierzać do usprawnienia, doskonalenia człowieka, by rozumnie poznawał i rozumnie, świadomie decydował. Rodzice powinni współpracować z nauczycielami, którzy edukują ich dzieci, natomiast nauczyciele powinni pamiętać, że wypełniają ważne zadanie wychowawcze, ponieważ zajmują miejsce rodziców i dlatego ze swej strony powinni również ściśle z nimi współpracować. Wzajemne kontakty rodziców i nauczycieli w kształceniu i wychowaniu uczniów umożliwiają właściwe i jednolite kształtowanie w nich wierności prawdzie i dobru.

Wynik nauczania i wychowania nie może być tylko procesem nabywania przez uczniów wiedzy i sprawnego posługiwania się nią, ale przede wszystkim ma służyć ukształtowaniu i usprawnieniu intelektu oraz woli młodych ludzi w taki sposób, by kierowali się ku temu, co dobre i prawdziwe. Istotne wydaje się, by młodzież w swoim życiu dostrzegła człowieka jako osobę, by ceniła bardziej osoby niż rzeczy, odnosiła się do

nich życzliwie, ufnie i z otwartością. Poza tym, by dążyła do prawidłowego odczytywania rzeczywistości, by potrafiła odczytać to, co jest dobre, a co złe, czyli dokonać właściwej oceny. Realizowane w szkole kształcenie i wychowanie mają zmierzać do tego, by młodzież umiała dzięki rozwiniętej rozumności prawidłowo identyfikować i decydować, rozpoznać prawdę i wybrać dobro. Istotne jest, by umiała tym żyć (tym, co rozpozna i wybierze) po dydaktycznym rozstaniu.

Realistyczna koncepcja Mieczysława Gogacza akcentuje, że wychowując i kształcąc, należy przede wszystkim mieć na uwadze człowieka, jego dobro i potrzeby. Proces nauczania i wychowania polega nie tylko na przekazywaniu wiedzy, ale także na usprawnianiu człowieka, by mógł on prawidłowo poznawać, decydować i postępować. W myśl filozofii Gogacza edukacja powinna mieć na celu nie tylko rozwój intelektualny, ale także moralny młodych ludzi. Szkoła powinna rozwijać zdolność człowieka do racjonalnego myślenia, dostarczać motywacji do samookreślenia się, samo-realizacji i samodoskonalenia. Ponadto zapewnić sprzyjające warunki, które pozwolą młodzieży na nabywanie sprawności, umiejętności, doskonalenia się oraz wewnętrzną integrację osobowości. Warto podkreślić, że każdy młody człowiek w szkole średniej powinien mieć możliwość uczyć się, wychowywać i poszerzać swoje horyzonty intelektualne w dogodnych ku temu warunkach.

Necessary conditions in upbringing and education in high school according to Mieczysław Gogacz

Key words: Mieczysław Gogacz, man, school, upbringing, education, conditions indispensable in the process of upbringing and education of youth

This paper addresses the topic of upbringing and education of youth in the high school. It shows what conditions enable and at the same time are indispensable when we refine and improve the conduct of young people. According to Mieczysław Gogacz there are some attitudes that can enable a proper upbringing and education of man: kindness, openness, common dealing with burdens, motivation, joy when there is an effort, encouraging to perseverance, goodness and truth. Upbringing and education are presented as a process, a complex process in which both, taught and teaching person, are involved. In the result of this process both parts mutually offer and receive something. It is a personal relation, two-

fold, complex and based on faith, hope and love. Young man is treated not as an object but rather as a subject of education. Young man is not a number in a registry but a person who is entitled to proper treatment, respect, recognition and kindness. It is the goals, not the results, that should be the priorities of upbringing and education, instead of the methods and forms of education, the focus should be on the intellectual and moral development of young people. The proper conduct of man depends significantly on propitious conditions, on the environment, both school and family, and on correlation, cooperation between school and home, teachers, pupils and parents.

Bibliografia

1. Andrzejuk A., *Mieczysława Gogacza dochodzenie do pedagogiki*, w: M. Gogacz, *Osoba zadaniem pedagogiki. Wykłady bydgoskie*, Warszawa 1997.
2. Andrzejuk A., *Człowiek i dobro*, Warszawa 2002.
3. Bednarski F.W., *Wychowanie młodzieży dorastającej*, Warszawa 2000.
4. Gogacz M., *Człowiek i jego relacje. (Materiały do filozofii człowieka)*, Warszawa 1985.
5. Gogacz M., *Elementarz metafizyki*, Suwałki, 1996.
6. Gogacz M., *Kościół moim domem*, Warszawa 1999.
7. Gogacz M., *Modlitwa i mistyka*, Kraków–Warszawa–Struga 1987.
8. Gogacz M., *Obrona intelektu*, Warszawa 1969.
9. Gogacz M., *Osoba zadaniem pedagogiki. Wykłady bydgoskie*, Warszawa 1997.
10. Gogacz M., *Podstawy wychowania*, Niepokalanów 1993.
11. Gogacz M., *Szkice o kulturze*, Kraków–Warszawa–Struga 1985.
12. Gogacz M., *Wprowadzenie do etyki chronienia osób*, Warszawa 1995.
13. Nawroczyński B., *Zasady nauczania*, Warszawa 1987.
14. Wójcik J., *Teoria poznania niewyraźnego jako punkt wyjścia wyjaśnień pedagogicznej relacji rodzina-szkola*, w: M. Gogacz, *Osoba zadaniem pedagogiki. Wykłady bydgoskie*, Warszawa 1997.

Nota o Autorach

Artur Andrzejuk – prof. dr hab., prof. zwyczaj. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej oraz Sekcją Historii Filozofii. Autor szeregu publikacji z zakresu filozofii i teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się problematyką uczuć, sprawności i cnót moralnych, relacji osobowych. Jest uczniem Profesora Mieczysława Gogacza. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7926-4070>

Izabella Andrzejuk – dr, adiunkt Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Członek-założyciel Naukowego Towarzystwa Tomistycznego oraz członek redakcji Rocznika Tomistycznego. Jest autorką ponad sześćdziesięciu artykułów o tematyce filozoficznej. Zainteresowania naukowe: historia filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska); filozofia, etyka, klasyczna teoria człowieka, filozoficzne podstawy mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007) oraz (wspólnie z Arturem Andrzejukiem) *Tomasz z Akwinu jako etyk* (Warszawa 2021). Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4961-2580>

Katarzyna Bałdyga – doktor nauk humanistycznych, absolwentka filologii polskiej, kulturoznawstwa i filozofii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; pracownik dydaktyczny Warszawskiej Szkoły Filmowej; autorka rozprawy doktorskiej pt. *Św. Tomasz z Akwinu i jego myśl w twórczości Czesława Miłosza – inspiracja, wzór czy punkt odniesienia?* i artykułów naukowych dotyczących literatury i filmu. Zainteresowania naukowe związane są z problematyką związków sztuki i filozofii oraz miejscem tradycji we współczesnych tekstach kultury.

Michel Bastit – profesor filozofii starożytnej i średniowiecznej oraz metafizyki na Uniwersytecie Burgundii w Dijon oraz członek Akademii Poincaré w Nancy. Autor wielu książek, m.in., *Le principe du monde. Le Dieu du philosophe* (2016), *La substance. Essai de métaphysique* (2012), *Qu'est ce*

que l'université? (2007), *Les quatre causes de l'être dans la philosophie première d'Aristote* (2002), *Les principes des choses en ontologie médiévale* (1997).

Tomasz Duma – doktor habilitowany, pracownik badawczo-dydaktyczny w Instytucie Filozofii KUL; autor książek: *Akt i możliwość w filozofii realistycznej. Gallusa Mansera interpretacja teorii aktu i możliwości* (Lublin 2008), *Metafizyka relacji. U podstaw rozumienia relacji bytowych* (Lublin 2017), jak też licznych artykułów m.in. z zakresu metafizyki i antropologii filozoficznej. Interesuje się metafizyką, zwłaszcza tomizmu egzystencjalnego, antropologią filozoficzną, filozofią Boga i etyką.

Mieczysław Gogacz - prof. zw. dr hab., emerytowany profesor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (dawnej Akademii Teologii Katolickiej). Stworzył konsekwentną odmianę tomizmu egzystencjalnego. W jego ramach broni teorii aktu istnienia i zasady niesprzeczności, tezy o odrębności i wewnętrznej jedności jednostkowych bytów oraz wynikającego z tych twierdzeń realizmu i pluralizmu bytowego. Zaproponował szereg doprecyzowań w dyscyplinach filozoficznych, takich jak filozofia bytu, antropologia filozoficzna, etyka i pedagogika. Formułował podstawy etyki zawodowej lekarza, żołnierza, funkcjonariusza Straży Granicznej; wykładał te etyki na AM, WAT i UW. Uczestniczył w debatach publicznych na temat ochrony życia, etyki zawodowej, racji stanu, polityki kulturalnej i naukowej państwa. Wykaz publikacji M.Gogacza obejmuje prawie 1000 pozycji.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0517-0781>

Agnieszka Gondek – dr nauk humanistycznych, filozof, absolwentka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Urzędnik państwowy w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej w Warszawie. Członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Specjalizuje się w zakresie filozofii wychowania. Nauczycielka akademicka z kilkuletnim doświadczeniem w zakresie nauczania filozofii i etyki, w tym etyki zawodu i historii filozofii. W nauczaniu i kształceniu promotorka wspólnego odkrywania i poszukiwania prawdy. Zainteresowania naukowe skupiają się wokół antropologii filozoficznej, etyki, metafizyki i filozofii wychowania.

Natalia Gondek – mgr, asystent badawczy przy Katedrze Metafizyki na Wydziale Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Jest sekretarzem redakcji czasopisma „Roczniki Filozoficzne”. Jej zainteresowania badawcze

oscylują wokół metafizyki, w szczególności metodologii metafizyki oraz teorii poznania metafizycznego. Była uczniem księdza prof. Andrzeja Maryniarczyka.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5229-7016>.

Natalia Herold – mgr, absolwentka prawa i administracji na Uniwersytecie Gdańskim (lic.) i Uniwersytecie Warszawskim (mgr). Jest doktorantką filozofii Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz sekretarzem Zarządu Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Interesuje się filozofią klasyczną, a w niej szczególnie etyką i pedagogiką. Publikuje w „Roczniku Tomistycznym”.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4761-9495>

Maria Janik-Czachor – prof. dr hab., fizykochemik, wybitna specjalistka od nanomateriałów, emerytowana profesor Instytutu Chemii Fizycznej Polskiej Akademii Nauk oraz Kierownik i Pełnomocnik Laboratorium d/s Centrum Fizykochemii Materiałów Instytutu Chemii Fizycznej PAN i WIM PW. Stypendystka Fundacji im. Aleksandra von Humboldta. Autorka licznych publikacji w kraju i za granicą – index Hirscha 26 (wg bazy Scopus; najwyższy wśród fizykochemików w Polsce). Prywatnie, małżonka śp. prof. Andrzeja Czachora i krewna Sługi Bożej Wandy Malczewskiej oraz malarza Jacka Malczewskiego.

Henryk Majkrzak SCJ – dr hab., znawca nauki św. Tomasza z Akwinu (doktorat z antropologii filozoficznej – *Godność człowieka w myśli św. Tomasza z Akwinu*, Rzym, Angelicum, habilitacja z teologii dogmatycznej – *Antropologia integralna w ‘Sumie teologicznej’ św. Tomasza z Akwinu*, Uniwersytet Opolski) oraz nauki św. Augustyna (doktorat z teologii życia wewnętrznego – *Rola przyjaźni w życiu duchowym św. Augustyna*, Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie). Wykładowca filozofii na uczelniach katolickich Krakowa i okolic, kierownik Sekcji Filozoficznej Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie oraz członek Polskiego Towarzystwa św. Tomasza z Akwinu (Lublin) oraz Naukowego Towarzystwa Tomistycznego (Warszawa). Jest autorem wielu książek i innych publikacji, znawcą Kościoła katolickiego w Azji Środkowej i na Zakaukaziu (książka – *Azja Środkowa i Zakaukazie. Kościół katolicki, społeczeństwa i zwyczaje*) oraz Watykanu (książki – *Watykan. Wszystko to, co chcielibyście wiedzieć* oraz *Papieskie formacje zbrojne*). Równocześnie zaangażowany jest w działalność patriotyczną i pracę duszpasterską.

Andrzej Maryniarczyk SDB – ks. prof. dr hab., Kierownik Katedry Metafizyki KUL; Prezes Polskiego Towarzystwa Tomasza z Akwinu; redaktor naczelny dziesięciotomowej Powszechnej Encyklopedii Filozofii i dwutomowej Encyklopedii Filozofii Polskiej oraz Słownika-przewodnika filozoficznego; członek: Towarzystwa Naukowego KUL, Lubelskiego Towarzystwa Filozoficznego, Società Internazionale Tommaso d'Aquino, American Association of Catholic Philosophers, American Society of Christian Philosophers, Pontificia Academia di S. Tommaso – Roma. Zmarł niespodziewanie 27 grudnia 2020 roku.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6535-5089>

Ewa Agnieszka Pichola – dr, absolwentka Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Doktorat z filozofii obroniła w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego na podstawie rozprawy, w której analizowała dorobek Dietricha von Hildebranda z perspektywy obecności wątków modernistycznych w jego pismach. Interesuje się zagadnieniami z pogranicza metafizyki i psychologii, a dokładnie filozoficznych podstaw koncepcji psychologicznych i antropologicznych aspektów prawdy. Publikuje, uczestniczy w konferencjach, tłumaczy w j. angielskim.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6078-7384>

Magdalena Płotka – dr hab., profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Z-ca redaktora naczelnego Rocznika Tomistycznego. Zainteresowania naukowe skupiają się wokół średniowiecznej filozofii praktycznej, historii filozofii polskiej w XV i XVI wieku, paleografii łacińskiej oraz filozofii współczesnej. Jest autorką książki *Metafizyka i semantyka. Filozofia Jana Wersora* (Warszawa, 2013) oraz *Filozofia jako praktyka. Myśl krakowskiego praktycyzmu w XV i XVI* (Warszawa 2016). Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Edukacji filozoficznej”, „Filosofiji”, „Roczniku Tomistycznym” i in.

Marek Prokop – dr, historyk filozofii, bibliotekoznawca, arabista. Studiował historię filozofii w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w latach 1969-1974, studia zakończył magisterium u prof. M. Gogacza. Doktoryzował się ze średniowiecznej filozofii arabskiej u prof. M.-T. d'Alverny na Uniwersytecie w Poitiers w 1978 roku. Po doktoracie zatrudniony kontraktowo w Centre National de la Recherche Scientifique (1979-1983), następnie kierował działem rękopisów Biblioteki Polskiej w Paryżu (1982-2002). Od 1995 r. jest

pracownikiem naukowym Zakładu Biografistyki Polonijnej PUNO. Członek: Société Internationale de la Philosophie Médiéval w Louvain, Centre de Recherche Philosophique Saint Thomas d'Aquin w Paryżu, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne w Warszawie, Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu. W 2009 r. opublikował zbeletryzowaną opowieść o filozofii, zbudowaną na kanwie podróży do różnych krajów, zatytułowaną *Podróże z Awicenną*.

Julia Rejewska – mgr, doktorantka filozofii w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół współczesnej etyki, filozofii kultury i filozofii edukacji.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5740-6608>

Szymon Stanula – student filozofii na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. W swoich poszukiwaniach filozoficznych skupia się przede wszystkim na problematyce metafizycznej oraz tomizmu po encyklice *Aeterni Patris*. Szczególnie zaś oddał się badaniu zagadnienia istnienia w tomizmie R. Garrigou-Lagrange'a. W roku akademickim 2021-2022 studiował w Paryżu w ramach stypendium realizowanego w Instytucie Katolickim.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4968-1893>

Marian Szymonik – ks., dr hab. nauk humanistycznych w zakresie filozofii. Wykładowca Wyższego Seminarium Duchownego w Częstochowie; „profesor stały” i wykładowca w Wyższym Instytucie Teologicznym w Częstochowie.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0796-8001>

Michał Zembrzusi – dr hab, profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Interesuje się problematyką epistemologiczną w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematyką pamięci i teorią intelektu możliwościowego i czynnego. Jest współredaktorem książek w serii „Opera Philosophorum Medii Aevii”. W jej ramach w 2012 opublikował autorską monografię zatytułowaną: *Tomasz z Akwinu. Komentarz „O pamięci i przypominaniu”*. W 2019 roku opublikował monografię pt. *Filozofia intelektu. Tomasz z Akwinu koncepcja intelektu możliwościowego i czynnego*.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4647-479X>

